

Eindtermen BU KSE1

Niveau 1

Bij verkiezingen gaan stemmen

De leerling kan

- voorbeelden noemen van de belangrijkste taken van het parlement;
- voorbeelden noemen van de belangrijkste taken van de regering;
- met voorbeelden omschrijven wat de rol van de koning in Nederland is.
- uitleggen dat er bij verkiezingen in Nederland gestemd wordt op politieke partijen;
- enkele politieke partijen opnoemen.
- beschrijven welke stappen moeten worden doorlopen om zijn stem uit te brengen bij verkiezingen.

Rechten en plichten van burgers in Nederland

De leerling kan

- voorbeelden noemen van grondrechten (bijvoorbeeld vrijheid van meningsuiting en vrijheid van godsdienst en levensovertuiging);
- plichten van burgers noemen en met voorbeelden omschrijven waarover die gaan (bijvoorbeeld de leerplicht, belastingplicht, identificatieplicht en de plicht om regels en wetten na te leven);
- voorbeelden noemen van regels en wetten die in Nederland gelden;
- met voorbeelden omschrijven wat 'gelijkheid voor de wet' betekent;
- voorbeelden noemen van de gevolgen van wetsovertreding (zoals winkeldiefstal, door rood rijden etc.);
- voorbeelden noemen van minderheden in Nederland (diversiteit aan etnische groepen, religies, levensbeschouwingen, waarden, normen, mensen met verschillende gewoonten en gebruiken);
- voorbeelden noemen van het omgaan met minderheden in een democratische staat (zoals respect voor minderheidsstandpunten);

Rechten en plichten van een werknemer

De leerling kan

- omschrijven dat er in een bedrijf afspraken zijn gemaakt bijvoorbeeld over hoeveel iemand verdient, welke werktijden, proeftijd en opzegtermijn;
- omschrijven wat een vakbond kan doen voor een werknemer;
- voorbeelden noemen van rechten van een werknemer;
- voorbeelden noemen van plichten van een werknemer;
- benoemen bij welke instantie je moet melden wanneer je geen werk meer hebt omschrijven wat betaalde arbeid is;
- omschrijven wat 'zwart' en 'wit' werken betekent.

Keuzes als consument / koper

De leerling kan

- aan de hand van een voorbeeld beschrijven hoe en waar men informatie over een product kan vinden;
- een voorbeeld noemen van 'duurzaamheid' in relatie tot consumptie van goederen;
- een voorbeeld noemen van 'duurzaamheid' in relatie tot productie van goederen;
- met voorbeelden omschrijven wat reclame is;
- aan de hand van voorbeelden beslissen of een bepaalde aankoop past binnen een gegeven budget.

Eindtermen BU KSE2

Niveau 2

Bij verkiezingen gaan stemmen

De leerling kan

- uitleggen dat Nederland een parlementaire democratie is;
- met voorbeelden omschrijven wat het parlement doet;
- met voorbeelden omschrijven wat de regering doet;
- met voorbeelden omschrijven wat de rol van de koning in Nederland is;
- uitleggen dat er bij verkiezingen in Nederland gestemd wordt op politieke partijen;
- een aantal partijen politieke opnoemen;
- uitleggen hoe hij zijn stem kan uitbrengen bij verkiezingen.

Rechten en plichten van burgers in Nederland

De leerling kan

- belangrijke grondrechten noemen en met voorbeelden omschrijven waarover die gaan (bijvoorbeeld vrijheid van meningsuiting en vrijheid van godsdienst en levensovertuiging);
- plichten van burgers noemen en met voorbeelden omschrijven waarover die gaan (bijvoorbeeld de leerplicht, belastingplicht, identificatieplicht en de plicht om regels en wetten na te leven);
- voorbeelden noemen van regels en wetten die in Nederland gelden;
- aan de hand van voorbeelden omschrijven hoe het recht werkt in Nederland;
- uitleggen dat er in de Nederlandse samenleving een verscheidenheid aan mensen, etnische groepen, religies, levensbeschouwingen, waarden, normen, gewoonten en gebruiken bestaan;
- uitleggen wat een minderheid is;
- uitleggen dat in een democratie minderheidsstandpunten dienen te worden gerespecteerd;
- aan de hand van voorbeelden noemen wie (wanneer iemand) recht heeft op de Nederlandse nationaliteit

Rechten en plichten van een werknemer

De leerling kan

- beschrijven wat een CAO is en wat dit betekent voor de arbeidsvoorwaarden;
- omschrijven wat vakbonden zijn;
- omschrijven wat vakbonden kunnen doen voor werknemers;
- uitleggen met voorbeelden wat rechten van een werknemer zijn;
- uitleggen met voorbeelden wat plichten van een werknemer zijn;
- benoemen bij welke instantie je moet melden bij werkloosheid;
- omschrijven wat betaalde arbeid is;
- omschrijven wat onbetaalde arbeid is;
- omschrijven wat 'zwart' en 'wit' werken betekent;

- het verschil uitleggen tussen 'zwart' en 'wit' werken.

Keuzes als consument / koper

De leerling kan

- aan de hand van voorbeelden beschrijven hoe en waar men informatie over producten kan vinden;
- voorbeelden benoemen van 'duurzaamheid' in relatie tot consumptie van goederen;
- voorbeelden beschrijven van duurzaamheid in relatie tot en productie van goederen;
- met voorbeelden omschrijven wat reclame is;
- aan de hand van een voorbeeld beschrijven hoe reclame werkt;
- aan de hand van voorbeelden beslissen of een bepaalde aankoop past binnen een gegeven budget.

Eindtermen BU KSE3

Niveau 3

Bij verkiezingen gaan stemmen

De leerling kan

- uitleggen dat Nederland een parlementaire democratie is en kan aangeven wat dat betekent;
- in eigen woorden uitleggen wat de belangrijkste taken van het parlement zijn;
- in eigen woorden uitleggen wat de belangrijkste taken van de regering zijn;
- omschrijven wat de rol van de koning in Nederland is;
- uitleggen dat er bij verkiezingen in Nederland gestemd wordt op politieke partijen;
- de politieke partijen opnoemen die nu in de regering zitten (*steeds actualiseren*);
- enkele politieke partijen opnoemen die nu in de oppositie zitten (*steeds actualiseren*);
- uitleggen hoe hij zijn stem kan uitbrengen bij verkiezingen.

Rechten en plichten van burgers in Nederland

De leerling kan

- belangrijke grondrechten (kinderrechten, mensenrechten) noemen en met voorbeelden omschrijven waarover die gaan;
- plichten van burgers noemen en met voorbeelden omschrijven waarover die gaan (bijvoorbeeld de leerplicht, belastingplicht, identificatieplicht en de plicht om regels en wetten na te leven);
- voorbeelden noemen van regels en wetten die in Nederland gelden;
- globaal / met voorbeelden omschrijven hoe het recht werkt in Nederland;
- uitleggen wat 'gelijkheid voor de wet' inhoudt;
- uitleggen dat er in de Nederlandse samenleving een verscheidenheid aan mensen, etnische groepen, religies, levensbeschouwingen, waarden, normen, gewoonten en gebruiken bestaan;
- uitleggen wat een minderheid is;
- uitleggen dat in een democratie minderheidsstandpunten dienen te worden gerespecteerd;
- uitleggen dat iemand de Nederlandse nationaliteit kan aanvragen wanneer voldaan wordt aan bepaalde, te noemen voorwaarden
- uitleggen dat niet alle inwoners van Nederland de Nederlandse nationaliteit hebben, en dus ook niet dezelfde status hebben als burger (bijv. asielzoekers, illegalen)

Rechten en plichten van een werknemer

De leerling kan

- uitleggen wat een cao is en wat dat (later) betekent voor de arbeidsvoorwaarden;

- uitleggen wat vakbonden zijn en wat ze doen voor werknemers;
- met voorbeelden uitleggen wat de rechten en plichten van een werknemer zijn;
- voorbeelden noemen van regelingen voor arbeidsomstandigheden (ARBO-regels) en wat het nut ervan is op de werkplek;
- noemen bij welke instantie men zich moet melden bij werkloosheid;
- het verschil tussen betaalde en onbetaalde arbeid omschrijven;
- het verschil tussen 'zwart' en 'wit' werken omschrijven.

Rechten en plichten van een werknemer

De leerling kan

- beschrijven wat een CAO is en wat dit betekent voor de arbeidsvoorwaarden;
- omschrijven wat vakbonden zijn;
- omschrijven wat vakbonden kunnen doen voor werknemers;
- uitleggen met voorbeelden wat rechten van een werknemer zijn;
- uitleggen met voorbeelden wat plichten van een werknemer zijn;
- benoemen bij welke instantie je moet melden bij werkloosheid;
- omschrijven wat betaalde arbeid is;
- omschrijven wat onbetaalde arbeid is;
- kan het verschil uitleggen tussen betaalde en onbetaalde arbeid;
- omschrijven wat 'zwart' en 'wit' werken betekent;
- het verschil uitleggen tussen 'zwart' en 'wit' werken.

Keuzes als consument / koper

De leerling kan

- aan de hand van voorbeelden beschrijven hoe en waar men informatie over producten kan vinden;
- voorbeelden benoemen van 'duurzaamheid' in relatie tot consumptie en productie van goederen;
- voorbeeld(en) noemen van consumentenorganisatie(s) en hoe men er gebruik van kan maken;
- met voorbeelden omschrijven wat reclame is;
- aan de hand van voorbeelden uitleggen hoe reclame werkt;
- uitleggen / beslissen of een bepaalde aankoop past binnen een gegeven budget en waarom (niet).

IVIO-Examenbureau
Pascallaan 71
8218 NJ Lelystad

Tel: 0320 – 229920

Website: www.ivio-examenbureau.nl
E-mail: examenbureau@ivio.nl